

ВОЛИНЬСЬКІ ЄПАРХІАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

За єдину помісну Українську
православну церкву!

Часопис Волинської єпархії
Православної церкви України

— З ЦЕРКОВНОГО КАЛЕНДАРЯ —

№ 5 (222), травень 2023 р.

5 травня – преподобного Віталія Олександрійського

Незвична подія трапилася в єгипетському місті Олександрія у сьомому столітті під час похорону ченця Віталія. Як і годиться, на погребіння із молитвами прийшла нечисленна монастирська братія. Проте більшість зі скорботних були жінки легкої поведінки. Того часу в Олександрії діяли будинки розпусти і цих жінок добре знали в усій окрузі. Проте багато із них запам'яталися як такі, що давно відійшли від свого ремесла і вели праведне життя. Лише тут, на печальному велелюдному зібранні з нагоди смерті монаха колишні блудниці розповіли всю правду про святе життя ченця Віталія.

Преподобний за звичаєм того часу міг покидати обитель і працював поденником. Після важкого дня йшов у розпусний дім, заходив в одну з кімнат і віддавав усе, що заробив, блудниці та при цьому закликав її обличити таке життя, пояснював, що це хибно. Не торкнувшись її, святий Віталій, поки жінка спала, уклінно всю ніч молився Господу, щоб Він пощадив її та наставив на шлях спасіння.

З кожної із повій преподобний брав слово, що вони збережуть у таємниці мету його відвідин. Подвиг святого міг бути лише таємним, адже Христос закликає віруючих: «У тебе ж, як твориш милостину, нехай ліва рука твоя не знає, що робить правниця твоя, щоб милостина твоя була потаємною; і Отець твій, Який бачить таємне, воздасть тобі явно» (Мф. 6:3–4). Будь-яке діло тільки тоді буде по-справжньому добрим, якщо той, хто трудиться, ставить за мету не задоволення власного марнославства, а дійсну допомогу ближньому. Святий до краю виконав цю євангельську заповідь: він не тільки не шукав слави від людей, а добровільно прийняв безчестя, щоб повернути зганьблену честь, можливо, найнещаснішим із його ближніх.

Зрозуміло, за життя такою поведінкою монах Віталій не міг заробити доброї слави ні в своїй братії, ні в горожан. Його осуджували, звинувачували в аморальності та знеславлювали.

Все ж таки в Олександрії знайшлася одна людина, яка не повірила звинуваченням проти святого. Це був Олександрійський Патріарх Іоан Милостивий. До нього теж дійшли чутки про спокусливу поведінку брата Віталія, а потім з'явилися і прямі доноси. Святитель не повірив донощикам і навів приклад із життя рівноапостольного імператора Константина Великого. Коли на Першому Вселенському Соборі йому принесли письмові звинувачення проти деяких єпископів і священників, він спалив їх, не відкриваючи, і сказав, що не діло імператора судити священнослужителів, для цього є праведний Вищий Суд.

Преподобний Віталій постав перед Богом, стоячи навколішки перед іконою. В руках у нього був сувій зі словами: «Мужі олександрійські, не осуджуйте доти, доки не прийде Господь, Праведний Суддя». Святитель Іоан Милостивий урочисто проніс його останки через усе місто і віддав їх належному похованню.

Віталій КЛИМЧУК

У храмі Воскресіння Христового, що на кладовищі обласного центру поблизу с. Гаразджа. Про освяту тут настінних розписів 18 квітня митрополитом Луцьким і Волинським Михаїлом читайте на с. 5

Наша газета – у Вашу скриньку чи на монітор

Боголюб'язний читачу! Наш часопис – корисний засіб у духовному житті православного християнина. Щоб ця релігійна газета надходила Вам додому – випишіть її в будь-якому поштовому відділенні області, починаючи з будь-якого місяця.

Індекс у каталозі обласної періодики – 91241.

Ця ж газета в електронному вигляді, архів її основних публікацій, радіопередач та інших аудіо-, відео- і текстових документів, церковні новини тощо – в інтернеті за адресою: www.pravoslavivolyyni.org.ua

ПЕРШЕ ХРАМОВЕ СВЯТО ЗА НОВОЮЛІАНСЬКИМ КАЛЕНДАРЕМ

Церква Благовіщення Пресвятої Богородиці (просп. Соборності, 8-Д – біля гімназії № 21 обласного центру) 25 березня відзначила престольний празник – уперше за новим стилем.

Божественну літургію очолив митрополит Луцький і Волинський Михайл у співслужінні декана протоієрея Михайла Онищука та настоятеля протоієрея Миколи Савчука. Оскільки на цей день припала третя великопостова поминальна субота, душпастирі відслужили й велику панахиду.

Архієрейськими відзнаками нагороджено активних парафіян.

У слові високопреосвященний зазначив, що звичай шанувати жінку прийшов від свята Благовіщення. Бо до цього жінка була у повному пригніченні через первородний гріх. Але жінка змогла зробити воістину велике – відкрити для нас Царство Небесне, народивши Ісуса Христа.

Цей Божий дім засновано у травні 2005 року на місці втраченого. Дореволюційний часопис «Волинские епархиальные ведомости» повідомляв, що в с. Гуца, до якого належала ця місцевість, згорів храм – точніше, капличка Пресвятої Богородиці. Не так давно археологи знайшли на цьому місці фундамент, імовірно,

тієї святині. Зараз парафія споруджує двоповерховий храм-музей. Він буде копією однієї з церков волинської архітектурної школи XVI століття.

У каплиці, зведеної поряд із будівництвом, у 2006 році замироточила ікона святителя Луки (Войно-Ясенецького) – архієпископа Кримського. Вдруге це сталося на Вербну неділю 2014-го. Тоді митрополит Михайл приїжджав сюди молитися й організував хресний хід до святині. За молитвами до Божого угодника багато мирян отримали зцілення від недуг, навіть невиліковних.

У серпні 2014 року високопреосвященний відправив чин освяти наріжного каменя верх-

нього храму. Тоді в підмурівок було закладено пам'ятну капсулу. Поки що парафія використовує нижній храм, освячений 11 червня 2014 року на честь святителя Луки.

Нагадаємо, що, згідно з постановою Священного Синоду, тринадцять громад нашої єпархії (у т. ч. згадана Благовіщенська) отримали благословіння на використання новоюліанського календаря. Тож, зокрема, це велике свято вони відзначили 25 березня. Усі ж інші парафії поки що продовжують жити за старим стилем, а значить святкували це богородичне торжество 7 квітня.

ЄДИНА ЦЕРКВА

ДОРОТИЩЕ: РІДНОЮ МОВОЮ В РІДНІЙ ЦЕРКВІ

Перше богослужіння українською правили в храмі Успіння Пресвятої Богородиці цього села Ковельського деканату.

Божественну літургію з благословіння митрополита Луцького і Волинського Михайла 26 березня, в 4-ту неділю Великого посту, відслужив настоятель протоієрей Микола Ковтач.

Цій службі передувала боротьба за храм тривалістю п'ять років. Успенська громада вирішила долучитися до ПЦУ ще на початку 2019-го. Однак, зібравши відповідні документи, до церкви увійти не вдалося через перешкоди з боку РПЦ. Тож церквою слугували різні приміщення, останнім часом бібліотека. Душпастир очолює громаду із жовтня 2021 р. і є мешканцем села. Тож завдяки йому, районній владі та іншим небайдужим віряни змогли увійти в свою церкву. Поліція при цьому забезпечила порядок.

Цей Божий дім побудовано 1767 року в стилі пізнього бароко. Товщина стін сягає понад метр. Імовірно, він виконував також оборонну функцію. У храмі зберігається образ Богородиці XVI ст. Церква є пам'яткою архітектури національного значення.

Оксана КАРНКОВСЬКА

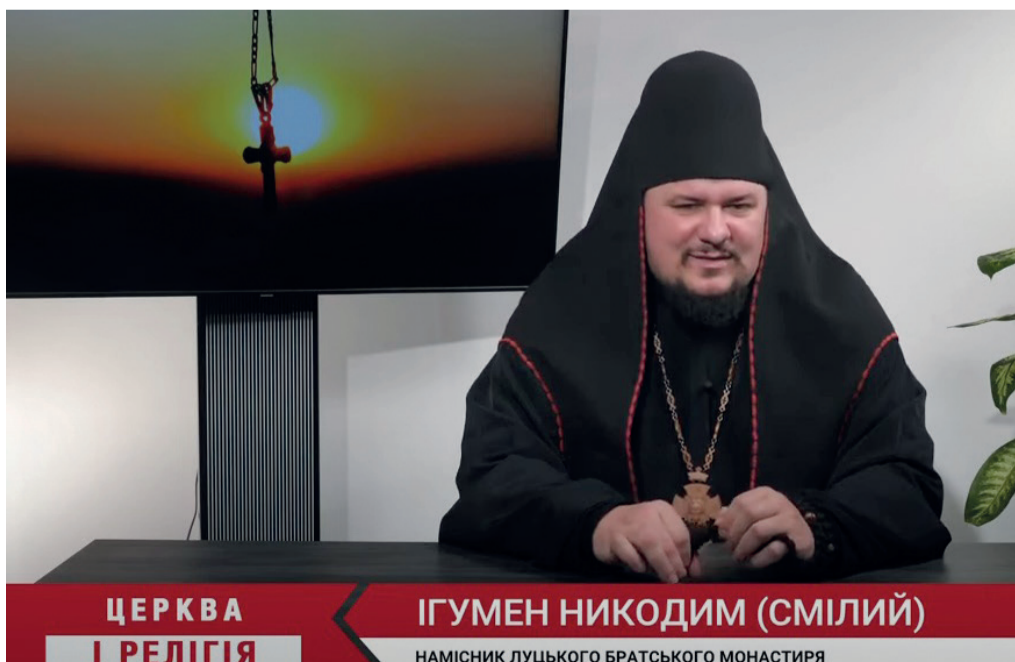
ТОЧКА ЗОРУ

НІКОЛИ НЕ ПІЗНО РОЗПОЧАТИ СПАСАТИСЯ

Про це говорив намісник Луцького братського монастиря Воздвиження хреста Господнього ігумен Никодим (Смілий), кандидат географічних наук, у програмі «Церква і релігія», що вийшла на телеканалі «Конкурент TV».

Цитуючи Святе Письмо, він нагадав, що Царство Небесне здобувається силою, тобто тяжко працюючи, багато проводячи часу в молитві. Але в сучасному світі людина часто перебуває у гонитві за матеріальними благами і забуває, що головне – духовне. Жертовність і любов мають бути безкорисливими, і так можна заслужити спасіння, каже душпастир.

«Господь у Євангелії говорить чітко: праведники на суд не приходять. Такі люди після смерті успадковують Царство Небесне і душі їхні перебувають в іншій субстанції, де не потрібні жодні матеріальні речі. Але, на жаль, є ті, хто не змогли себе підготувати, є люди, які вели безрозсудне життя, не мали духовного вектора, жили без покаєння... Часто в молитві просять у Бога, щоб не спіткала нагла смерть, тобто несподівана смерть. Люди хочуть підготовленими постати перед Богом. От, власне, за ті душі ми молимося під

час поминальних богослужінь», – розповів панотець.

Він нагадав, що Господь, будучи на хресті, молився за тих іудеїв, які з нього насміхалися.

Тому й «ми так само молимося, маючи надію, просимо у Бога в ім'я Ісуса Христа, щоб Він змилювався над нашими ближніми, які померли в гріху, бо, можливо, не знали чи не усвідомлювали, що робили». За них приносимо жертви, які потім роздаються потребуючим, убогим, щоб і вони молилися за спочилих.

«Багато хто до цього ставиться скептично. Але я знайшов для себе дуже цікаву відповідь в одного французького філософа і мислителя, науковця, який був глибоко віруючим. Його колеги, перебуваючи у нерозумінні, ставили запитання: як можеш вірити в Бога, коли ти світило науки, багато чого знаєш. І він дав їм просту відповідь: колеги, якщо я вірю в Бога, а Його немає, то не втрачаю нічого, бо прожив благочестиве життя – не крав, не вбивав, діяв згідно з Євангелієм, був нормальною, чесною людиною. І не шкодую про це. Але якщо я не вірив у Бога, а Він є, то я втрачаю все. Що людину чекатиме у вічності, залежить від неї самої, наскільки вона себе до цього підготує. Ніколи не пізно розпочинати процес свого спасіння», – підсумував ігумен Никодим.

Олена МАЮК

СВЯТИНИ ВОЛИНИ

У ЛУЦЬКІЙ ЦВИНТАРНІЙ ЦЕРКВІ ОСВЯЧЕНО РОЗПИСИ

Митрополит Луцький і Волинський Михаїл звершив чин освячення нових настінних розписів храму Воскресіння Христового, що на кладовищі обласного центру поблизу с. Гарзда.

18 квітня, у Світлий вівторок, за Божественною літургією з нагоди престольного празника і п'ятиріччя освяти Воскресенської церкви, зокрема, молилися: міський декан протоієрей Михайло Онищук, настоятель протоієрей Ярослав Черенюк, інше місцеве духовенство.

Високопреосвященний виголосив проповідь, у якій розмірковував про життя і смерть – такі прості й, водночас, складні речі. Ніхто не має відповіді, чому народилася людина

цього дня, а не раніше чи пізніше. Для чого вона прийшла в цей світ? Мільйони варіантів, і лише один стає обраним. І чому покидаємо світ у той чи інший момент? Чому хтось у 90 років ще повний сили, а інший помирає молодим? Або хтось пройде всю війну і повернеться додому живим, а інший загине через тижень? Немає на це пояснень – є промисел Божий. Людина не може знати, коли вона прийде у цей світ, і коли його покине, і в який спосіб. Ми святкуємо сьогодні не інформацію про Воскресіння Господа, а своє безсмертя – духовне й тілесне. «Бог же не є Бог мертвих, а живих. Бо в Нього всі живі!» (Лк. 20:38). І ми любимо тих, хто жив з нами тут. Тож, вітаючись «Христос воскрес!», є сенс жити.

Архієрейськими відзнаками нагороджено художника-іконописця Ярослава Жупанюка, який оздобив храм, маму загиблого захисника та інших жертводавців. Під час хресної ходи душпастирі на Алеї почесних поховань помолитися за полеглих.

Чин установлення хреста й освячення місця для цього Божого дому відправлено в 2010 році. Зведення храму розпочали 1 травня 2014-го, а 7 червня відбулося освячення фундаменту. 7 листопада 2015 року, Дмитрівської поминальної суботи, митрополит Михаїл відслужив чин освячення хреста для поставлення його на бані новозбудованої церкви. Купол власноручно виготовив настоятель парафії с. Покаців Ківерецького де-

канату священник Іван Заторський. Він разом з о. Ярославом і воздвиг цей символ нашої віри. Із 2017-го тут почали проводити богослужіння. Владика Михаїл освятив Господній дім 5 травня 2018 року.

Спочатку храм хотіли назвати на честь апостола Фоми, бо церква особливо вшановує його Провідної неділі – в день, коли численні віряни прибувають на міське кладовище, щоб під час пасхальних святкувань пом'янути померлих родичів. Побудували його для всіх конфесій, тому молитися як за упокій, так і за здоров'я тут можна всім, каже о. Ярослав.

Оксана КАРНКОВСЬКА

СВЯТА

«ДУХОВНА АБЕТКА»: УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЇ ВЕЛИКОДНЯ

Про наші тисячолітні звичаї й культуру відзначення Христового Воскресіння розповіла Тетяна Бокій, кандидат мистецтвознавства, викладач Волинської православної богословської академії, на «12 каналі».

Дослідниця доносила глядачам, що в кожному з нас у певні моменти спрацьовують «культурні коди», притаманні багатій українській спадщині. А в складні часи, як тепер, глибинне коріння особливо проявляється.

Студентка Тетяна Філаретівна пояснює, що українська писанка має тисячолітню історію. Її орнамент зберігся у вишиванці, ткацтві. Наприклад, найдавніші візерунки, характерні Волинському і Рівненському Поліссю, це – геометричні фігури. Квітковий мотив з'явився значно пізніше. В сучасній культурі роблять власні інтерпретації давніх традицій, урізноманітнюють їх, доповнюють новим змістом.

«Найдавніший орнамент – це зигзагоподібні паралельні лінії, грабельки – лінії штрихами... Хвиляста лінія – мотив безкінечності життя. Наша писанка є надзвичайно потужним пластом культури, де багато різних сенсів. Яйце – символ народження нового життя... І наносючи знаки на нього, люди прагнули „створити свій світ“. Я порівнюю це із написанням листа святому Миколаю, як це роблять діти. Бо так і на писанках писали свої побажання», – роз'яснює мистецтвознавець.

Вони були як своєрідна молитва про мир, добро, врожай, довголіття. Їх дарували найближчим людям. У деяких регіонах дівчата вручали писанку хлопцям як вияв симпатії та сподівання на взаємність.

Розповіла Тетяна Бокій і про волинську писанку, яка вирізняється архаїчністю. «Традиційний колір волинської писанки – червона вохра... Він не яскраво-червоний, а як той, що ми отримуємо від фарбування яєць

у цибулинні. Геометричний орнамент – вітрячки, грабельки, безконечник. Писанка пишеться у два кольори – колір яйця і фонові червона вохра... У нас в генах є цей мистецький, творчий хист», – пишається пані Тетяна.

Учена зазначає, що раніше ці мистецькі витвори писали на сирому яйці, зараз вивають: виріб так краще зберігається.

«Традиція крашанок теж не випадкова. Пофарбована в один колір, вона вважається

ритуальним яйцем, але вже не має такого символічного значення. Їх робили багато, приносили на гостину, дарували, вживали. Великодній кошик – теж давня традиція. Що класти до нього – залежало від того, яких дарів Господеві хотіла принести віруюча людина. Насамперед, у кошик клали паску – ритуальний хліб і яйця – символ весни, нового року... Важливою є і великодня трапеза, яка об'єднує членів сім'ї, родини. Вона є прикладом вдячності, що дожили до цього дня, що зібралися разом», – пояснює науковець.

І нагадує, що серед великодніх традицій важливе прибирання, декор. «Осело часто прикрашали святковими рушниками, які знімали на час посту. Діставали зі скринь подушки з вишивками, застеляли святкові скатертини... Багато хто у цей день одягає вишиванку. Всі ці традиції – питання внутрішньої культури. Красивий внутрішній світ українців проявляється у багатьох речах... І особливо зараз ми це бачимо у наших героїв», – переконана викладач.

Вона каже, що війна дуже загострила відчуття і бажання самого свята. «Мабуть, для українців буде два великих дні – Великдень і день нашої перемоги. Важкі випробування, але бачимо, як вони повертають нас до нашої сутності, до нашого коріння...» – підсумувала Тетяна Бокій.

Олена МАЮК

ЧЕРНЕЦТВО

ПЕРШИЙ МОНАШИЙ ПОСТРИГ У ВІДНОВЛЕНІЙ ОБИТЕЛІ

Митрополит Луцький і Волинський Михаїл звершив чин чернечого постригу над послушником луцького Братського чоловічого монастиря Воздвиження хреста Господнього.

Рясофором став Костянтин Олексюк, який працював журналістом ТРК «Аверс» та інтернет-видання «Волинська правда».

Подія відбулась 29 березня, у середу ввечері п'ятого тижня Великому посту, в кафедральному соборі Святої Трійці. У богослужінні взяли участь намісник обители ігумен Никодим (Смілий) та ієромонах Антоній (Ковальчук).

Архієрей привітав новопостриженого із настановами про монашій життєвий шлях. Тепер ім'я його – Нестор, на честь преподобного Нестора Літописця, печерського чудотворця.

2 квітня, в день ушанування мучениці Фотини (Світлани), в ковельському однойменному храмі відбулася дияконська хіротонія монаха Нестора.

Рясофор – перший ступінь чернецтва (слово це означає «той, хто носить рясу» – довгополю одягу з широкими рукавами). Є ж їх три ступені: рясофор, мантия (мала схима) і велика схима. Постриг у рясофор – це підготовка для випробування і зміцнення волі монаха.

Публікації отця Нестора читайте на с. 3 («Про священника-політв'язня – у новому дослідженні») та с. 6 («Артос і паска – у чому різниця, що спільне?») цього номера нашої газети.

Оксана КАРНКОВСЬКА

АРТОС І ПАСКА – У ЧОМУ РІЗНИЦЯ, ЩО СПІЛЬНЕ?

На Великдень у храмах освячується два різновиди хліба – артос і паски. Між ними є дещо спільне й дещо відмінне.

Артос (від грец. *артос* – «хліб») являє собою циліндричну квасну хлібину, яка називається ще «просфорою всецілою». Зазвичай на верху цього виробу робиться рельєфне зображення Воскресіння Христового, а часом і хреста – знаку перемоги Спасителя над смертю й пеклом, із терновим вінцем угорі тощо.

Цей хліб освячується на великодній літургії, при цьому єпископ або священник читає спеціальну молитву та окроплює артос освяченою водою. Упродовж Світлого тижня артос стоїть у храмі перед образом Христа. У Світлу суботу його, теж з особливою молитвою, роздроблюють та роздають вірним.

У писемних пам'ятках артос і його богослужбове застосування вперше згадуються у XII ст. в Евергетидському типіконі – уставі монастиря Пресвятої Богородиці Евергетиди (Благодійниці), заснованому 1048 р. поблизу Константинополя. Цей документ повідомляє, що у Світлий понеділок ігумен і братія по завершенні трапези промовляли слова «Благословен Бог, що насичує нас», після чого розпорядник підносив хліби зі словами «Христос воскрес!». Із часом це перейшло до храмового вжитку і набуло рис окремого богослужбового чину благословення такого хліба.

Церковна традиція пов'язує цей звичай із тим, що після Вознесіння Христового апостоли залишили під час прийому їжі частину хліба для свого Божественного Вчителя. А загалом символіка пасхального артоса пов'язана зі згадкою про подію Воскресіння. Про це говорить і сама молитва на його освячення з такими словами: «Смирно молимо Тебе, споглянь на хліб цей

і благослови й освяти його; бо і ми, раби Твої, на честь, і славу, і на спомин славного Воскресіння Сина Твого, Господа нашого Ісуса Христа, через яке від вічного рабства ворожого і від пекельних кайданів визволення, свободу й виведення одержали, перед Твоєю величністю нині, у цей всевітлий, преславний і спасительний день Пасхи приносимо його. А нас, що приносимо його й цілуємо та споживаємо, учасниками Твого небесного благословення сотвори і всяку хворість і недуги від нас Твоєю силою віджени, здоров'я всім подаючи».

Отже, артос не є звичайною великодньою стравою, та й випікається він за тим же рецептом, що й просфори. Значення цього хліба насамперед у тому, що він нагадує нам про Воскресіння Христове. Ну і, звісно, як будь-яка річ, яка освячується у храмі, він є святинею. Зокрема, існує благочестивий звичай зберігати артос упродовж року та вживати з благоговінням і вірою під час хвороби чи тяжких переживань, часто разом із богоявленською водою.

Про відповідне духовно-символічне значення артоса говорить і молитва, яку священник

читає під час його роздроблення і роздачі вірним: «Господи Ісусе Христе, Боже наш, Хлібе ангельський, Хлібе Життя вічного, що з неба зійшов і наситив нас у пресвітлі ці дні духовною поживою Твоїх Божественних благодійнь заради спасенного Воскресіння Твого! Зглянься і нині, смиренно благаємо Тебе, на молитви й подяку нашу і, як благословив Ти п'ять хлібів у пустелі, так і тепер благослови хліб цей, щоб усі, хто споживатиме його, сподобилися від Тебе тілесного й духовного благословення і здоров'я, – благодаттю й милосердям Твого чоловіколюбства».

Перші слова цієї молитви є алюзією (натяком) на слова Спасителя: «Я хліб живий, що з неба зійшов: коли хто споживатиме хліб цей, той повік буде жити. А хліб, що дам Я, то є тіло Моє, яке Я за життя світові дам» (Ін. 6:51). Тіло і Кров Ісуса Христа християнин має можливість споживати у євхаристії. Отже, споживання артоса, як і богоявленської води, не може замінити найголовнішого – причастя святих Христових таїн.

Що ж до традиції випікати великодню бо-рошняну смакоту – паску, то вона сягає ще дохристиянського звичаю зустрічі весни. На це вказують елементи її символіки: прикрашання виліпленими з тіста квітками, шишками і пташками. Тут мимоволі згадується звичай випікання весняних «жайворонків». Разом із тим, церковний звичай застосування артоса суттєво вплинув і на характер випічки паски: вона має циліндричну форму й теж освячується у храмі за великоднім богослужінням, її прикрашають хрестиками.

Ієродиякон НЕСТОР (ОЛЕКСЮК)

ВАРТО ЗНАТИ

ЯКА ПАСКА «ПРАВИЛЬНА»?

Італійський панетоне, англійська хрестова булочка, польська бабка, болгарський козонак, сербський калач, хорватська пинця... Що об'єднує всі ці назви? Все це – найменування великоднього хліба, різного за формою та рецептами, але присвяченого одному святові – Христовому Воскресінню. Український великодній хліб має назву «паска», і всі ми знаємо, яка вона на вигляд: високий циліндричний виріб із солодкого тіста, прикрашений білою поливкою. Проте вона була такою не завжди.

Чи не найбільший ворог культури – це забобон про її незмінність. Коли печемо чи купуємо паски, маємо знати, що сучасна паска – не та, що була 1000 або навіть 100 років тому. Взагалі те, що ми зараз зазвичай називаємо паскою, зайняло місце в українській кухні лише наприкінці XIX ст. Доти паска являла собою хлібину, прикрашену фігурками з тіста, на зразок короваю. Зрідка їх і досі печуть, але щороку таких пасок меншає. Доступність цукру зробила паску помітно солодшою, а імпорт спецій

дозволив пекти її з імбиром, шоколадом і м'ягким маслом (такі рецепти зафіксовано принаймні в 1920-ті в містах). А доступність у крамницях такої випічки як «бабка» сприяла тому, що саме вона замінила собою паску в містах, а потім і по селах стали наслідувати її, продовжуючи називати «паскою». На картинах, листівках і фото кінця XIX – початку XX ст. селяни святять саме паску-коровай, а міщани – паску-бабку.

Походження великодньої хлібини в її різних формах доволі ясне, воно легко виводиться з дохристиянської обрядової паляниці, що була призначена забезпечити гарний урожай від залишення / поїдання на полі чи кладовищі. Віра в те, що померлі предки здатні підтримувати своїх живих нащадків, зумовила уявлення про необхідність годувати їх і розділяти з небіжчиками трапезу. Саме з цієї причини, хоч уже й неусвідомлено, і досі лишають на могилах коливо, крашанки та паски (церква не схвалює таких звичаїв, адже, згідно з Біблією, «померлі нічого не знають, і заплати немає вже їм» – Екл. 9:5).

Такі язичницькі обряди відомі по всій Європі і дотепер виконуються з нагоди різних свят. Як обрядові яйця використовувалися впродовж року, але стали атрибутом Великодня, так і паска лишилася на великодньому столі, хоча спершу (і під іншими назвами) вживалася ширше.

З утвердженням християнства великодні хліби набули іншого значення, нагадуючи про хліб, який Христос роздав Своїм учням на Таємній вечері. Головне ж не рецепт паски (короваю, бабки тощо), її форма чи кількість, а те, що цей виріб споживається за святковим столом спільно, всією родиною чи з колегами й друзями на спомин про Воскресіння.

Дехто твердить, нібито висока паска з поливкою в язичницькі часи особливим чином стосувалася сороміцьких обрядів родючості. Подібні фантазії – це новотвори сучасності, популяризовані такими передачами сумнівної якості, як «Паралельний світ» у середині 2000-х і дописами нефахівців у соцмережах. Частина давнього обрядового хліба справді

могла мати таке значення, але це не стосується теперішньої паски-здобы. Адже первісно – наголосимо знову – в простого народу паска була чимось на взірць короваю.

Привертає увагу, що нині ця смакота стає різноманітною. Тут і шоколадна глазур, і цукати, і горіхи, і багато прикрашений верх. Немає «неправильної» паски. І те, що зараз вона відрізняється від таких виробів минулих століть, є звичайною справою. Головне, щоб наш великодній хліб був свій, особливий, і слугував приводом для нашого єднання.

Ліворуч: фрагмент картини Миколи Пимоненка «Великодня утрень» (1891 р.) із сільськими пасками.

Праворуч: дореволюційна (до 1917 р.) листівка з міщанськими пасками.

Арсен ГРЕБЕНЮК,
культуролог,
кандидат філософських наук

